

Poziv županom Slovenije. Vzpostavimo rastoče zbirke e-spomenikov. Ob lokalnih volitvah v Sloveniji 2026

Spoštovane županje in župani,
spoštovane kandidatke in kandidati za župane,
spoštovani člani in kandidati za občinske svete,

15. novembra 2026 bodo v Sloveniji lokalne volitve. To je primeren trenutek, da ob razmišljanju o prihodnosti naših občin razmišljamo tudi o tem, kako bomo ohranili in prihodnjim generacijam posredovali spomin na ljudi, dogodke, ustanove, kraje in dosežke, ki so oblikovali naše lokalne skupnosti.

Predlagamo preprosto pobudo: V vsaki slovenski občini začnimo vzpostavljati rastočo zbirko e-spomenikov.

Kaj je e-spomenik?

E-spomenik je odprta in rastoča digitalna celota, ki povezuje že objavljene e-sestavine o osebi, dogodku, ustanovi, kraju ali dosežku, vrednem skupnega spomina.

Veliko gradiva že obstaja. Knjige so digitalizirane v knjižnicah. Fotografije hranijo muzeji in arhivi. Časopisni članki so v digitalnih zbirkah. Raziskave so v repozitorijih. Videoposnetki, pričevanja, spletne strani in druge sledi preteklosti so razpršeni po internetu. Ni treba vsega ponovno ustvarjati.

Treba je poiskati, preveriti in povezati, kar že obstaja. Pri tem nam lahko danes pomaga umetna inteligenca (UI).

Umetna inteligenca pomaga povezovati – človek presoja

Orodja umetne inteligence (UI) omogočajo hitrejše iskanje razpršenih virov, odkrivanje povezav, pripravljanje časovnic in povzetkov ter prevajanje vsebin za obiskovalce iz drugih držav. Toda v središču e-spomenika ostaja človek.

UI pomaga iskati in povezovati. Človek preverja, presoja in daje spominu pomen.

E-spomeniki so zato lahko konkreten primer človeku usmerjene uporabe umetne inteligence.

E-spomenik je lahko preprost

Za začetek niso potrebni veliki projekti, nove stavbe ali zahtevni informacijski sistemi. E-spomenik lahko temelji predvsem na povezovanju kakovostnih, že javno dostopnih digitalnih virov. Zato ga je mogoče začeti vzpostavljati z zelo majhnimi dodatnimi stroški in ga nato postopoma dopolnjevati.

E-spomenik ne posega fizično v prostor. Ne tekmuje s fizičnimi spomeniki. *Dopolnjuje jih.* Predvsem pa lahko *raste*. Kar danes še ni odkrito ali digitalizirano, lahko vanj vključimo jutri.

Župan kot pobudnik povezovanja

Županja ali župan lahko postavi zelo preprosto vprašanje: *Koga in česa v naši občini ne smemo pozabiti?* Nato lahko k sodelovanju povabi knjižnico, muzej, arhiv, šole, kulturna in druga društva, raziskovalce, podjetja, seniorje, mlade in druge prebivalce.

Občina ne potrebuje vseh odgovorov. Njena pomembna vloga je lahko predvsem*: povezati ljudi, ki odgovore poznajo***.**

Začnemo lahko z desetimi e-spomeniki. Čez nekaj let jih je lahko sto. Vsak lahko vodi do drugih. Tako postopoma nastaja *digitalni zemljevid spomina lokalne skupnosti.*

E-spomeniki lahko povabijo obiskovalce

E-spomeniki niso namenjeni samo prebivalcem občine. Lokalno zgodbo lahko odprejo svetu. Človek lahko e-spomenik odkrije doma ali stotine in tisoče kilometrov stran, in se ob zgodbi vpraša: *Kje se je to zgodilo? Ta kraj bi rad obiskal.* Tako nastane povezava: *e-spomenik → zgodba → zanimanje → obisk kraja → doživetje → nova zgodba.*

Posamezne e-spomenike lahko občina poveže v digitalne kulturne poti: poti pisateljev, umetnikov, znanstvenikov, pomembnih žensk, industrijske dediščine, šolstva, arhitekture, zgodovinskih dogodkov ali lokalnih posebnosti.

E-spomenik tako postane tudi *digitalno povabilo k obisku občine.*

Obiskovalec lahko postane sodelavec

Turist ni nujno samo opazovalec. Morda odkrije povezavo, ki je domačini še ne poznajo. Morda njegovi predniki izvirajo iz kraja. Morda ima staro fotografijo. Morda pozna dokument v drugi državi. Zato naj e-spomenik obiskovalca tudi vpraša*: Ali veste še kaj? Pomagajte nam dopolniti zgodbo.*

Tako se lokalna kulturna dediščina povezuje z ljudmi po Sloveniji in svetu.

Predlagamo prvi korak

Vsaka slovenska občina naj razmisli o preprostem izhodišču: Ena *občina – prvih 10 e-spomenikov.* Izberimo deset oseb, dogodkov, ustanov, krajev ali dosežkov, ki so pomembno zaznamovali skupnost.

Poglejmo, kaj je o njih že digitalno dostopno. Z uporabo UI poiščimo dodatne e-vire. Vire preverimo. Povežimo jih. Objavimo e-spomenike. Povabimo prebivalce in obiskovalce, naj jih dopolnjujejo. Nato povežimo posamezne e-spomenike v *Rastočo zbirko e-spomenikov občine.*

Povabilo prihodnjemu mandatu slovenskih občin

Lokalne volitve 15. novembra 2026 niso samo odločanje o tem, kdo bo prihodnja štiri leta vodil občine. So tudi priložnost za razmislek: *Kaj bomo v prihodnjih štirih letih ohranili za generacije, ki prihajajo za nami?*

Zato vabimo sedanje in prihodnje župane in župane ter občinske svete: *vključite rastoče zbirke e-spomenikov med pobude za ohranjanje, povezovanje in e-promocijo kulturne dediščine svojih lokalnih skupnosti.* Začnimo preprosto. Začnimo s tem, kar že obstaja. Začnimo povezovati.

Manifest e-spomenikov

Povežimo, kar že obstaja. Ohranimo, kar je vredno spomina. Povabimo svet, da to odkrije. Poišči. Poveži. Preveri. Dopolni. Deli. Obišči.

Preteklosti izrekamo priznanje. Sedanjost povezujemo. Prihodnjim generacijam predajamo spomin.

E-spomenik – spomin, ki raste. Od lokalnega spomina do svetovno dostopne kulturne dediščine.

Z lepimi pozdravi, Omrežje e-seniorji 55+ 29.10.2026

